

Novák Csanád utószava Tenger tigrisei, Charta fantasy könyvek

Íme, kedves olvasó, ismét egy könyvsorozat első kötetét tartja kezében. Túl azon, hogy reménykedem megnyerte tetszését, és reménykedem megpróbálkozik a sorozat következőkötetével is; szeretnék néhány szót ejteni magáról a fantasyról, a szerzőről és természetesen a sorozatról is.

Hála az isteneknek, a közönség elé kerülő könyvdömpingben egyre több a fantasy regény, antológia. Sajnos a legtöbb esetben véletlenül, teljesen ötletszerűen jelentetik meg ezeket, így a közönségnek fogalma sem lehet arról, hogy milyen hatalmas is ez a műfaj, mennyire sokrétű, színes. Nem lehet céлом, hogy most teljes mélységéig bemutassam, - pusztán terjedelmi okok miatt sem - ezért csupán egy rövid áttekintésre szorítkozom.

A fantasyt nagyon sokan a science - fiction egy vadhajításának, jobb esetben mellékágának tartják. Ennek oka, hogy csak rettentő kevés alkotás jelent meg eddig e műfajból, s azokat is a közismerten sci-fi kiadó jelentette meg, magazinjában, könyvsorozatában. A fantasy pedig jóval öregebb, mint a tudományos fantasztikum, akár szülőjének is felfogathatjuk.

Azonkívül, hogy mindketten a tiszta, teremtő képzelet gyermekei, sok hasonlóság nincs is köztük. Tudom ennek a külső jegyek ellent mondanak, de ha mindkettőnek a gyökeréig hatolunk, megtaláljuk az alapvető különbséget kettejük közt. Míg a science - fiction az ember, a társadalom, erkölcsi, morális szféráit veszi célba és a jövőbe vetítve, vagy más módon a tudományra támaszkodva, szélsőséges helyzeteket teremt, hogy ezeken keresztül próbáljon választ kapni kérdéseire, addig a fantasy jóval mélyebbre nyúl, a tudatalattival, az ösztönvilággal manipulál. Mondavilágunkból, legendáinkból táplálkozik, vágyainkból, álmainkból, s néha bizony van úgy, hogy rémeket álmodunk. A fantasy nem a tudomány - legalábbis nem a mai értelemben vett természettudomány - lehetőségeivel foglalkozik. De számára ugyanúgy tudománynak számít az alkímia, asztrológia, mágia, mint a "valós" világban a fizika vagy kémia. Ezekkel azonban az olvasóban rejlő, misztika utáni vágyat keltegeti, erősíti, stimulálja. Nem szabad azt sem figyelmen kívül hagynunk, hogy az irracionálisra, természetfelettre való fogékonyság az egyik legősibb tulajdonsága az embernek, mely a mai technizált világban sem veszett ki. Nem csoda hát, hogy a fantasy a világ egyik legolvasottabb műfaja, s nyugaton könyvkiadók tucatjai foglalkoznak kizárólag vele.

- Ha mégis röviden meg akarom határozni, azt mondhatom, minden mű, amely a tiszta fantáziára épít, melyben a különös dolgokat, az érthetlent nem lehet tudományosan megmagyarázni, fantasznak számít.

A kötet végigolvasása után talán nem tűnhet világosnak miért soroltuk Cormac Mac Art történeteit a fantasyhez. Ha azonban pusztán csak az Undor templomára gondolunk, magyarázatot találunk, s talán további segítséggel szolgál a továbbiakban, a műfaj stílusirányzatainak ismertetése.

Kezdem a *hard* fantasyvel, hiszen a Tenger Tigrisei is ide tartozik.

A kemény ág elsősorban az ókori - vagy álkori -, koraközépkori sagákra, legendákra épít. Hősei harcosok, gyakran már-már természetfeletti erővel rendelkeznek, s csak a legritkább esetben civilizáltak. E stílusirányzatban a túlzott civilizáltság néhol pejoratív értelemmel bír, mert összefonódik a gyengeséggel, gyávasággal, melyek a hard fantasy hősei számára a legmegvetendőbb emberi hibák. Ők kemények, erősek és valamiféle állati erkölcsösséget hordoznak magukban.

Ezekben a történetekben a mágia, ha megjelenik egyáltalán, csak mint legyőzendő ellenfél szerepel, esetleg a főhóst segíti közvetve valamiféle akadály legyűrésében. Egyébként az irányzat legismertebb alkotása Robert E. Howard Conan szériája, melynek egy darabja a Charta Fantasy Könyvek sorozat következő kötete lesz.

A stílus ellenpárja, a *soft* fantasy. Az irányzat elsősorban női írókkal dicsekedhet. Manapság talán a

legtöbbek által művelt ág. Sajnálatos módon. úgy tűnik. jóval több nő ír fantasyt, mint férfi. Sajnálkozásom oka az alkotások értékében rejlik, minekutána a legtöbb fércmű is tőlük származik.

Általában történeteik hősei is hölgyek, vagy legalábbis nagyon erősen kötődnek a mű egy nőnemű alakjához. Könyveikben elsősorban a boszorkányság, a mágia, az érzelmek dominálnak. Legtöbbjükből irtóztató feminizmus is süt, amely néha élvezhetetlenné teszi az írást.

A soft fantasyre jellemző, hogy túlnyomó részt novellákban nyilvánul meg, így a legtöbb antológia, magazin velük tölti meg magát. - Ez a tendencia sajnos hazánkban is érezteti hatását. lásd Atlantisz magazin. Mindazonáltal be kell ismernem, hogy ugyanakkor, a pocsék munkák nagy száma ellenére, születtek igen kitűnő alkotások is női írótól. Engedtessek meg, hogy megemlítsek néhányat közülük. Marion Zimmer Bradley. Andre Norton. Evangeline Watson vagy az újabbak közül Tanith Lee és Jenifer Robertson a fantasy valódi nagymesterei.

Klasszikusnak számít az úgynevezett *high* fantasy. Egyik alapművével már találkozhatott az érdeklődő közönség. J.R.R. Tolkien a Gyűrűk Ura című művéről van szó. Az irányzat regényei nemcsak monumentális terjedelmükről híresek, hanem hallatlan igényességükről is. Írói legtöbbször külön világot teremtenek meg maguknak, amelyet a lehető legpontosabban le is írnak minden szempontból. Kitalálnak az eredetmítosztól kezdve, a beszélt nyelvek evolúciójáig mindent, s ez kifejezetten hitelessé tudja tenni sagáikat. A modern kor eposzai ezek.

Alkotóik két utat váltogatnak, vagy egy óriási regényt, három-négy, többszáz oldalas kötet - vagy sorozatot írnak, amelyben a színhely és főszereplők megegyeznek. A Charta Könyvek második része elsősorban rájuk épít majd. Előzetesként talán, Roger Zelazny: Borostyán sorozatát említeném csupán.

A sötét misztika, a borzongás iránti vágy élénken él mindenkiben. Ezt különösebben bizonyítanom sem kell, hiszen önmagukért beszélnek a rémfilmek sikerei. Izgulni, félni valami megmagyarázhatatlan miatt. Ha tudjuk, az egész csak az Írói fantáziájában született, alapvető vágy. Bármikor letehetjük a könyvet, felállhatunk a film előtt. Mégis, ha véget érnek a borzalmak, hatalmas megkönnyebbülés vesz erőt rajtunk. Nem velünk történtek ezek a rettenetes események. Erre alapoz a *dark* fantasy. Alkotásaiban persze nem a kifordult belsőrészekkel vagy szerteömlő vérrrel keltenek rettegést. Sokkal mélyebb, az ember tudatalattiját szorongató félelmeket ébreszt. Ki ne félt volna otthon, ha megreccsent a padló, ha szél csapkodta az ablakot, pedig tudta. üres a lakás. Leghíresebb művelője Howard Philip Lovecraft meghalt 1937-ben. Életében nem volt olyan sikeres, mint számtalan kortársa, aki a *Weird Tales*-ben - az akkori egyeduralkodó a fantasy piacon - publikált. Ennek oka talán, hogy nem áldozta fel színvonalát a popularitás kedvéért. Szegényen, elhagyatva halt meg.

A sors különös iróniájának köszönhetően művei karrierje halála után két évvel kezdett megindulni, s azóta töretlenül ível felfelé. Ma már a fantasy egyik legnagyobb alakjának, alkotásait klasszikusnak tartják.

A háború alatt a fantasy elhalt. A felszín, az érdektelenség alatt vegetált. Az áttörést az ötvenes évek közepén a Gyűrűk Ura jelentette. Ismét megnőtt a kereslet a műfaj iránt, s beindult a tömegtermelés. Az egyetlen probléma, hogy a temérdek író mind az elődök nyomában kívánt járni, etalon lett a *Weird Tales* nemzedék. Egy kaptafára készült Conan-szerű hősök epigonjai árasztották el a piacot. Ekkorra tehető a SF halódása is, így nem csoda hát, hogy a fantasy megújulását szorgalmazó írók között ott találjuk a leghíresebb új-hullámos sci-fi írókat. Így született meg a műfaj *new wave* ága. Michael Moorcock ezen irányzat legnagyobb alkotója. Gyökeresen szakított a hagyományokkal. Eltűntek a legyőzhetetlen hősök, a fekete-fehér jellemek. Teret kapott a legtisztább képzelet, történetei hallatlanul bizarr tájakon, hihetetlen körülmények között játszódnak.

Beszélnem kellene most még a fantasy humoros, ironikus stílusáról. Annál is inkább, mert a Charta Könyvek közt nemsokára előfordul majd Piers Anthony és Robert L. Asprin. Ők ennek az irányzatnak legjelesebb alkotói. A fantasy irodalom legnagyobb nevéttetője mindazonáltal Terry Pratchett. Az ő Discworld sorozatának annyira belterjes a humora, hogy azt legnagyobb sajnálatomra, nem lehet még a magyar közönség elé tárni. Távlati terveinkben szerepelnek munkái.

Számtalan stílusa van még e műfajnak, hiszen nem szóltam a *real-time* és a *space* fantasyról sem. Természetesen ezekkel is találkozhat majd a kedves olvasó a sorozat következő kötetei között.

Most hadd szóljak néhány szót a Tenger Tigriseinek írójáról, Robert E Howardról. A hard fantasy megeremtője 1906ban született a Texas állam béli Cross Plainsben. Egész életében ugyanitt szülei házában élt és alkotott. Hamarosan a *Weird Tales* és az *Unknown* sztár írója lett. Leghíresebb művei a Conan és a Cormac Mac Art sorozat. Életében jóval kevesebbet írt, mint ami megjelent ezekről a hősookról. Ez azzal magyarázható, hogy halála után egy szerzőgárda felkarolta Conant és nyomdokait követve, folytatták a sorozatot. Először csak felkutatták a még kiadatlan alkotások, majd befejezték a félbehagyott írásokat. Mikor már ezeknek is a végére jutottak, elkezdtek saját maguk tovább folytatni a sagát. Pontosán leírták a hóbóriai korszakot, megrajzolták a földrészeket, ahol Conan kalandozott. E szerzőgárdának kiemelkedő egyéniségei Lin Carter és L. Sprague de Camp. Mindketten a hard fantasy elkötelezettjei, s most a nagy öregek közé számítanak. Bármennyire is igyekeztek azonban Howard kissé nyers, bizarr stílusát nem tudták visszaadni. Határozottan észrevehető különbségeket találhatunk az eredeti, és a már újonnan írt történetek között.

Howard kissé skizofrén volt. Harmincéves korában öngyilkosságot követett el, mikor megtudta, hogy anyja, aki halálos beteg, kómába esett és nem lehet többé magához téríteni. Állandó üldözési mániában szenvedett, s a kórházból hazafelé menet agyonlőtte magát, az üldözői ellen vásárolt pisztolyával.

Talán betegségének köszönhető, de kissé furcsa elképzelései voltak az ideális férfiről. Írásainak hőseibe álmodta bele magát. A nőekkel megdöbbenő hosszú ideig nem törődött, inkább saját testi fejlesztésével foglalkozott.

Howard történeteit több ízben is filmre vitték nem kevés sikerrel. Azt hiszem hazánkban Conan jóval ismertebb a videón megjelenő Arnold Schwarzenegger miatt, mint valódi történetei által. Kevesen tudják talán, de a *Red Sonja* c. film sztori ját is ő írta.

A Charta Fantasy Könyvek megpróbálják átfogni a fantasy egy részét, a negyven éves lemaradást behozni. Tudom a közönség nagyon kiéhezett az eddig csak hírből ismert műfajra. Szeretném, ha mindenki meglegedésére, egy olyan sorozatot adhatnék közre, amely tartalmilag a lehető legnívósabban kielégíti az olvasót, formailag, tartalmilag pedig megközelíti a nyugati könyvkiadás termékeit.

Itt és most, az utószó végén engedtessek meg nekem, hogy kifejezzem legmélyebb hálámat, a Magyar Fantasy Egyesület tagjai részére, akik nélkül meggyőződés, hogy nem jöhetett volna létre e könyvsorozat. Köszönöm a kitartást, a bizalmat. Most már minden menni fog.

".1990. március 7.

A szerkesztő